

اعلامیه جهانی حقوق بشر بر حقوق تمامی افرادی که به دنبال یک پناه امن و بهره‌مندی از آن هستند، تأکید می‌ورزد. پناهنده‌ها، افرادی هستند که از سرزمین خود فرار گریخته‌اند آن هم به دلیل ترس و وحشتی مستدل که به خاطر نژاد، مذهب، ملیت، نظر سیاسی، یا عضویت در گروه خاص اجتماعی، در معرض آزار و مجازات قرار گرفته‌اند. این مجازات‌ها می‌تواند شامل بر محکومیت‌های دولتی، همراه با مجازات‌های افراد و سازمان‌های غیر دولتی باشد (مثلاً خانواده)، آن هم در مکان‌هایی که دولت نمی‌تواند یا نمی‌خواهد از افراد آسیب‌دیده، حمایت کند.

چطور گرایش جنسی، هویت جنسیتی یا میان‌جنسی بودن فرد، می‌تواند او را در چتر حمایتی پناهندگی قرار دهد؟

یک «گروه خاص اجتماعی»، اشاره به عضویت افراد در یک گروه، به خاطر داشتن یک ویژگی مشترک است که آنها را در معرض خطر مجازات قرار می‌دهد یا اینکه جامعه، آنها را به شکل یک گروه می‌پندارد و آنها را آزار می‌دهد. این ویژگی می‌تواند ذاتی باشد، تغییرناپذیر باشد یا اینکه ریشه در هویت پایه‌ای، وجدان یا وضعیت حقوق بشری فرد داشته باشد. کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد همراه با چندین کشور پناهنده‌پذیر دنیا، مردان و زنان همجنس‌گرا، دوجنس‌گرا و تراجنسیتی و افراد میان‌جنسی را برابر تعریف «عضویت در یک گروه خاص اجتماعی» می‌شناسند. تقاضاهای پناهندگی بر پایه گرایش جنسی و هویت جنسیتی، بیان جنسیتی یا وضعیت میان‌جنسی افراد، می‌تواند آنان را برابر دیگر تعریف‌های کنوانسیون جهانی پناهندگان، مشخص‌تر از همه، بیان سیاسی و یا بیان مذهبی افراد قرار بدهد. وحشت از مجازات و آزار به خاطر گرایش جنسی و هویت جنسیتی افراد هم می‌تواند به آنان امکان پناهنده شدن را بدهد. با تمامی این‌ها، کشورهای زیادی همچنان دگرباشان جنسی و میان‌جنسی را عضو یک گروه اجتماعی خاص به شمار نمی‌آورند، از این رو ادعاهای پناهندگی آنها را قبول نمی‌کنند.

دولت‌ها چه مسئولیتی در قبال پناهندگان جامعه دگرباشان جنسی و افراد میان‌جنسی دارند؟

۱۴۵ کشور عضو کنوانسیون سال ۱۹۵۱ در موضوع وضعیت پناهندگان و ۱۴۶ کشور عضو پروتکل سال ۱۹۶۷، برابر نظام حقوقی خود، معین می‌کنند چه کسی دارای شرایط پناهندگی است، همچنین کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل (UNHCR) هم برابر اختیارات خود می‌تواند چنین شرایطی را معین سازد. برابر اصل عدم بازگشت اجباری، دولت‌ها نمی‌توانند پناهنده‌هایی را که زندگی و آزادی آنان ممکن است به خاطر نژاد، مذهب، ملیت، نظر سیاسی و یا عضویت در یک گروه خاص اجتماعی در خطر قرار گرفته باشد، به کشورشان بازگردانند. دولت‌ها همچنین بایستی تضمین کنند که حقوق اولیه پناهنده‌ها در سرزمین جدید رعایت می‌شود. کنوانسیون‌هایی از شکنجه، مقرر ساخته است که دولت‌های حاضر در کنوانسیون نمی‌توانند فردی را از کشوری اخراج کنند یا به کشور قبلی‌شان بازگردانند که در آن

سرزمین، فرد ممکن است در خطر شکنجه شدن قرار بگیرد. کنوانسیون پناهندگان، همچنین به دولت‌ها تأکید می‌ورزد که در محدوده‌های مشخص دیگری مانند شغل، خانه و تحصیل، به تعهدات خود نسبت به پناهنده‌ها عمل کنند.

دگرباشان جنسی و میان‌جنسی‌ها از چه مجازات‌هایی فرار می‌کنند؟

افرادی که گرایش جنسی، هویت جنسیتی یا بیان جنسی‌شان متفاوت از الگوهای مرسوم باشد، در معرض تبعیض، انکار و خشونت جامعه یا خانواده خود قرار می‌گیرند. در بسیاری از کشورها، دگرباشان جنسی در معرض سوءرفتارها، تبعیض‌های آشکار، بازداشت‌های مستبدانه و حبس توسط مقامات دولتی تنها به خاطر گرایش جنسی یا هویت جنسیتی خود هستند. تا به همین امروز، در ۷۷ کشور دنیا، روابط رضایت‌مندانه بین دو فرد همجنس بالغ، جرم محسوب می‌شود. در برخی کشورها، افراد تراجنسیتی هم در معرض مجازات‌های جرم‌انگارانه دولت‌ها قرار می‌گیرند و در برخی دیگر، کودکان میان‌جنسی در معرض جراحی‌ها و عقیم‌سازی قرار می‌گیرند، بدون آنکه کسی رضایت آنان را کسب کرده باشد.

کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد تخمین زده است که ۳۷ دولت به افرادی که وحشتی ریشه گرفته از مجازات به خاطر گرایش جنسی و هویت جنسیتی (واقعی یا فرض شده بر آنان) دارند، وضعیت پناهجویی اعطا می‌کنند. با تمامی این‌ها، بسیاری از دولت‌ها چنین کاری نمی‌کنند و فرآیندها و روندهای قانونی آنان، در اغلب موارد برابر با استانداردهای جامعه جهانی نیست.

بسیاری از افرادی که به خاطر مجازات بر پایه گرایش جنسی و هویت جنسیتی، بیان جنسی یا وضعیت میان‌جنسی خود فرار می‌کنند، نمی‌دانند که چنین مجازات‌هایی، پایه‌ای کافی برای این هستند تا آنها درخواست پناهندگی بدهند. برخی از این افراد به خاطر فجایع گذشته، از لحاظ روحی بسیار آسیب دیده‌اند، یا اینکه درگیر حس شرمساری هستند یا اعتمادی به کسی ندارند و نمی‌توانند هویت خود را آشکار کنند. برخی دیگر از افراد، هنوز خودشان را دگرباش جنسی نمی‌شناسند یا اصلاً با این عبارت یا عبارت‌هایی چون میان‌جنسی و مانند آن، آشنایی ندارند، یا با کلمه‌هایی آشنا نیستند که دولت کشور جدید از آن برای بیان چنین مواردی استفاده می‌کند.

در بسیاری از کشورها، حمایت از افراد در معرض مجازات‌های مرتبط به گرایش جنسی و هویت جنسیتی، بیان جنسی یا وضعیت میان‌جنسی، در سیاست‌گذاری‌ها، دستورالعمل‌های راهنما یا فرآیندهای پناهجویی قید نشده‌اند. برخی مقامات و متخصص‌های پناهندگی هم دانش و آگاهی کافی نسبت به پناهجو‌هایی که بر پایه چنین مواردی، از سرزمین خود گریخته‌اند، ندارند. چنین تبعیض‌هایی در بررسی درخواست‌ها، گاهی اوقات حالت استبداد و عدم کفایت را حاکم می‌کند. تعصب هم می‌تواند برخی را به این باور برساند که سوءرفتارها علیه چنین افرادی، مجازات محسوب نمی‌شود یا اینکه باعث شود تا با پناهجو‌های دگرباش جنسی یا میان‌جنسی نامحترمانه رفتار کنند. اینکه افراد در اظهارنامه رسمی خودشان

چقدر حقیقت را بیان کرده‌اند، بعضی وقت‌ها بر پایه فرض‌های کلیشه‌ای سنجیده می‌شود و برخی از پناهجویان حتی وادار می‌شوند تا گرایش جنسی یا هویت جنسیتی خودشان را با روش‌هایی نامناسب، «اثبات» کنند (مثلاً از روابط صمیمی خودشان نمونه بیاورند یا تصویرهایی بی‌پروا از خودشان نشان دهند)، چنین «اثبات‌هایی»، خود نمونه‌ای از نقض حقوق بشر افراد هستند. در برخی موارد، افراد پناهجو به کشورهای خود به اجبار بازگردانده شده‌اند و فقط به آنها گفته شده «به سرزمین خودتان بروید و خودتان را آشکار نکنید».

نقاط عمل

دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی باید

- « قوانین و سیاست‌گذاری‌های پناهجویی را حاکم کنند که مجازات به خاطر گرایش جنسی، هویت جنسیتی، بیان جنسی یا وضعیت میان‌جنسی را پایه‌ای حقیقی برای درخواست پناهجویی معین کرده باشند و چنین افرادی را برابر «عضویت در یک گروه اجتماعی خاص» قرار بدهند یا اینکه چنین مواردی را پایه‌ای برابر دیگر موارد قید شده در کنوانسیون پناهجویی قرار دهند.
- « افراد سازمان‌های مهاجرتی، همین‌طور کارمندان سازمان‌های حقوق بشری را نسبت به حقوق بشر دگرباشان جنسی و میان‌جنسی و همین‌طور موارد مرتبط به پناهجویی آنان، مخصوصاً نسبت به پرهیز از رفتارهای کلیشه‌ای و احترام کافی در زمان گفت‌وگو و استفاده از تکنیک‌های مخصوص مصاحبه‌های حساس، آموزش دهند و آنان را نسبت به این موارد حساس نگه دارند.
- « نسبت به امنیت دگرباشان جنسی و میان‌جنسی، یا افرادی که بر پایه گرایش جنسی یا هویت جنسیتی فرض شده خود در معرض آسیب قرار گرفته‌اند، تضمین حاصل کنند.
- « «آزودن» گرایش جنسی و هویت جنسیتی افراد را ممنوع اعلام کنند چون نقض حقوق بشر است.
- « بهترین فرآیندهای توصیه شده را در زمان کار با پناهجویانی که به خاطر گرایش جنسی، هویت جنسیتی یا وضعیت میان‌جنسی خود فرار کرده‌اند، به کار ببرند؛ شامل بر اینکه نسبت به آنان بی‌طرف باشند، حرف‌های آنان را محرمانه تلقی کنند و احترامی کامل نسبت به آنان نشان دهند.
- « آمارهای پناهجویان و پناهنده‌های بر پایه گرایش جنسی، هویت جنسیتی یا وضعیت میان‌جنسی را دنبال کنند.
- « به افراد دگرباش جنسی یا میان‌جنسی اجازه زندگی بدهند و اجازه همراهی آنان با محبوب‌های زندگی‌هایشان، شامل بر شریک‌های زندگی و فرزندان‌شان را بدهند.

رسانه‌ها باید:

- « آگاهی عمومی نسبت به مشکلات پیش رو با پناهجویان دگرباش جنسی و میان‌جنسی را افزایش دهند.
- « صدا به بی‌صداها بدهند، افراد پناهنده دگرباش جنسی و میان‌جنسی را وارد خبرهای خود کنند، برنامه‌های آگاهی‌دهنده و فعالیت کنشگران این زمینه را پوشش خبری بدهند.

چه کسی به خاطر گرایش جنسی، هویت جنسیتی یا وضعیت میان‌جنسی خود در معرض مجازات قرار می‌گیرد؟

تمامی افرادی که در معرض چنین مجازات‌هایی قرار می‌گیرند، خودشان را همجنس‌گرا، دوجنس‌گرا، تراجنسیتی یا میان‌جنسی معرفی نمی‌کنند. برخی از افراد که ظاهر بهنجار جامعه را بر نمی‌تابند و به همین دلیل به عنوان دگرباش جنسی در نظر گرفته می‌شوند - در حالی که نیستند - ممکن است در معرض مجازات قرار بگیرند. برای دیگران، نقش‌های اجتماعی چندان اهمیتی در مجازات‌شان ندارد. وحشت از مجازات شدن، بازداشت شدن، در حاشیه قرار گرفتن و همچنین وحشت از تبعیض نظام‌مند هم می‌تواند افراد را به پنهان شدن وادار کند و مانع شود تا آنان خودشان را قبول کنند یا اینکه گرایش جنسی یا هویت جنسیتی حقیقی خود را به مقامات افشا کنند.

افراد دگرباش جنسی یا افراد میان‌جنسی، در کشورهای ترانزیت، با چه مشکلاتی روبه‌رو می‌شوند؟

پناهندگان دگرباش جنسی و میان‌جنسی، در اغلب موارد، دو برابر بقیه افراد در حاشیه قرار می‌گیرند - چون خارجی هستند و همچنین به دلیل گرایش جنسی، هویتی جنسیتی، بیان جنسی یا وضعیت میان‌جنسی‌شان. پناهنده‌های دگرباش جنسی، اغلب نمی‌توانند خانه‌ای امن برای زندگی پیدا کنند یا همیشه وحشت دارند گرایش جنسی یا هویت جنسیتی‌شان آشکار شود و از خانه‌شان بیرون انداخته شوند. این افراد اغلب به کار و بیمه مناسب دسترسی ندارند. به خاطر اینکه در روندی رو به افزایش، حالتی شکننده در وجود این افراد است، این افراد اغلب در معرض باج‌گیری و بهره‌جویی دیگران قرار می‌گیرند. پناهجویان دگرباش جنسی یا میان‌جنسی، همچنین ممکن است در مراکز بررسی‌کننده وضعیت پناهندگی‌شان، در معرض تبعیض یا خشونت دیگر پناهجویان قرار بگیرند. انزوای شدید و در حاشیه قرار گرفتن فراگیر، بر وضعیت شکننده آنان سنگینی می‌کند.

هنوز کار زیادی باقی مانده است...

در سال‌های اخیر، پیشرفت‌های زیادی در حمایت از پناهجویان دگرباش جنسی و میان‌جنسی صورت گرفته است. کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد یک دستورالعمل راهنما در اکتبر ۲۰۱۲ میلادی منتشر کرده است که آشکارا می‌گوید افراد دگرباش جنسی یا افراد میان‌جنسی بایستی پناهنده محسوب شوند،